

послуг, дбати про авторитет і престиж професії. Все це буде сприяти розвитку психологічної культури нашого суспільства, утвердженню і зміцненню його гуманістичних цінностей.

1. Психологічна освіта в системі вищої школи / За ред. О.Я.Чебикіна. — К.: КЛАС, 1997. -192 с.
2. Аминов Н.А., Молоканов М.В. О компонентах специальных способностей будущих школьных психологов // Психологический журнал. — 1992.-Т.13. -№5. -С.104-111.
3. Бенедиктов Б.А., Коломинский Я.Л., Ковалев С.А. Представления педагогов о психологической службе // Вопросы психологии. — 1986. - № 2. - С.103-108.

The article deals with some aspects of school psychologist's professional adaptation. Typical difficulties of their professional becoming in the conditions of educational process are analyzed. Special attention is paid to the influence of the nearest social environment and to the process of the psychologist's mastering of a new social role which are considered by the author as the main factors of adaptation. The model of school psychologist's professional adaptation is elaborated.

І.М. Гоян

ВИКОРИСТАННЯ ЕТНОПСИХОЛОГІЇ ТА ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ НАРОДУ В ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКИХ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ОБ'ЄДНАНЬ, ТОВАРИСТВ

Становлення молоді людини як особистості на сучасному етапі значно відрізняється від досвіду попередніх поколінь: ідеали, переконання, установки, цінності минулого значно змінилися, а нові тільки проявляються у людській свідомості. Особистість постає перед великою кількістю різноманітної інформації, перед власною ідеологічною невизначеністю. Відчувши на собі весь тягар соціальної самотності, молодь почала шукати можливості власного самовираження. Оскільки традиційні інститути соціалізації, такі як сім'я, загальноосвітня школа, позашкільні навчально-виховні заклади, враховуючи значні матеріальні труднощі, опинилися перед неспроможністю повноцінної реалізації молодіжного потенціалу, - молодь почала об'єднуватися у різноманітні за формами та методами діяльності учнівські молодіжні організації, об'єднання, товариства, потенціал яких визначається реальністю у здійсненні потреб у самостверженні і самостійності.

Відповідно до нових суспільно-політичних реалій принципового значення набуває перегляд традиційних підходів до визначення понятійного апарату, зокрема таких термінів як "самодіяльні об'єднання", "молодіжний рух", "учнівські молодіжні організації, товариства". Ще зовсім недавно ці дефініції повністю відповідали політичним вимогам часу, спрямовуючи свій потенціал на монополізацію пануючої ідеології. Так, молодіжний рух пов'язувався виключно із світовим революційним процесом, а самодіяльні організації, здебільшого, були представлені широкою палітрою молодіжного неформалітету, діяльність яких обумовлювалась важливими психологічними феноменами: афіліацією, прагненням до самореалізації, самовираження, самоорганізації. Спроба нейтралізувати їх за допомогою адміністративно-вольових методів сприяла набуттю ними статусу перманентної конструктивної опозиції до політико-владних

структур із власною позицією і баченням альтернативних шляхів вирішення проблем держави.

Зміни, які відбулися в організаційно-інституційній підсистемі молодіжного руху дають можливість нової соціальної модернізації даних понять. Б. Ратузь, Ч. Козловський, Е. Пардус розглядають молодіжний рух як сукупність певних молодіжних організацій. О. А. Корнієвський представляє його як одну з найбільш рухливих форм соціальної активності молоді, зокрема її прояву та реалізації у суспільних процесах через колективні форми вираження молодіжної самодіяльності на засадах спільних інтересів. Ю. Ю. Булатєвський визначає молодіжний рух як значну частину молоді, котра правильно /неправильно/ усвідомлює безпосередні (опосередковані) інтереси і намагається свідомо чи стихійно, організовано чи спонтанно, самостійно чи спільно з іншими громадсько-політичними силами боротися за певний вплив на існуючий лад, це складне соціально-політичне та демографічне явище, що має відносну самостійність.

Згідно нових концептуальних підходів поняття "молодіжний рух" розуміється як суспільно-політичне явище, потенційні можливості якого сприяють підвищенню соціальної активності молоді в досягненні стратегічних цілей модернізаційного процесу (актуалізація потенціалу молодіжного середовища у стабілізації суспільно-політичного, економіко-правничого, соціально-психологічного життя держави тощо).

Демократичні процеси надали учнівській молоді широкі можливості самоствердження не тільки в межах традиційних інститутів соціалізації, але й поза них. Одним з таких масових проявів цих можливостей стали учнівські молодіжні організації, об'єднання, товариства.

Визначення даного феномена доцільно розпочати з розгляду і співставлення таких понять як "самодіяльні об'єднання", "формальні" групи, які в свій час були широко представлені у популярній та спеціальній літературі. Так, для соціальної психології поділ малих груп на формальні і неформальні є історично традиційним. Хоча, ще в 1978 році А. В. Петровський і В. В. Шпалінський пропонували використовувати дефініцію "неформальна група" як об'єднання осіб,

які не мають чітко фіксованих цілей, а взаємовідносини між членами носять виражений емоційно-психологічний відтінок і ґрунтуються на особистих уподобаннях (1, с. 57), для понятійного апарату педагогіки характерний термін "самодіяльні об'єднання", які в тій чи іншій мірі відображають не рівень організації і можливості взаємовідносин, а характер їх діяльності - "само-діяльність" (2, с. 270). В соціології, де також склався свій понятійний апарат щодо подібних утворень, неформальні групи розглядаються тут як різновид малих груп у випадку, якщо вони не мають офіційного, юридично фіксованого статусу у відношенні між членами, не формалізовані в нормативних актах і мають характер звичайних людських відносин (3, с. 47).

Відзначена нами варіативність в термінології, на перший погляд, не є тією причиною, яка б зумовила принципові розходження у поглядах на самодіяльні групи. Однак враховуючи те, що процес розвитку сучасного учнівського молодіжного руху обумовлений самовираженням дітей в межах загального поступу до демократії, плюралізму думок, то настав час поряд з поняттям "самодіяльні об'єднання" використовувати термін "учнівські молодіжні організації".

Неодмінною умовою корективності наукового дослідження названого вище феномену виступатиме єдність соціально-психологічного і конкретного-історичного підходів, оскільки будь-яка соціологічна модель, будь-які пошуки аналогічних явищ в історії суспільства повинні мати відповідні історичні рамки і відповідні етнопсихологічні характеристики. Сказане можна підтвердити історичним соціокультурним контекстом, в умовах якого і відбувалося становлення учнівського молодіжного руху. Так, як відзначиться у довіднику молодіжного руху України, усі громадські молодіжні структури, що діяли протягом першого періоду історії українського молодіжного руху, умовно можна розділити на 4 групи:

- 1) молодіжні об'єднання, що словидували певну політичну лінію, були активними прибічниками тієї чи іншої партії, а іноді і їх структурними підрозділами;
- 2) молодіжні організації та інші структури, що виникали і будували свою роботу за певною національною ознакою;
- 3) релігійні молодіжні організації;
- 4) неполітичні об'єд-

нання. Крім того, у період становлення учнівського молодіжного руху дуже важливу роль, особливо у процесах зміцнення його громадських структур, продовжувала відігравати учнівська молодь (4, с. 5).

Як бачимо, учнівський молодіжний рух також має свою історію і був представлений українськими молодіжними товариствами, які діяли у Галичині в кінці XIX початку XX ст. (Гімнастично-пожежне товариство "Сокил", Пожежно-руханкове товариство "Січ", Пожежно-спортивне товариство "Луг", Молодіжне товариство "Плай" та ін.).

Погляд на сучасні молодіжні організації як на самостійний інститут соціалізації висуває на перший план проблему взаємодії перших із загальновідомим інститутом соціалізації – школою. Рішення даної проблеми повинно відбуватися в контексті основних категорій педагогіки і психології. Такими категоріями в даному випадку виступатимуть принципи розвитку та виховання, які визначатимуть основні напрями і систему виховання в цілому.

Специфічність впливу учнівських молодіжних організацій на становлення підростаючої особистості обумовлена спрямованістю інтересів цих формувань, їх соціокультурними та стнопсихологічними особливостями, що вимагає рішення проблеми класифікації найвищих об'єднань. Однак така класифікація затруднена, оскільки діяльність багатьох організацій різнопланова і містить в собі декілька аспектів.

Складність заключається ще й в тому, що у дослідників на даний момент відсутній принциповий підхід щодо визначення того, що необхідно брати за основу класифікації /5, с. 232/. Саме тому будь-яка класифікація відносна, умовна, слугує цілком відповідним дослідницьким або практичним задачам /6, с. 44/.

Так, щодо спрямованості інтересів і відповідно до видів діяльності М.Н. Топалов неформальні групи поділяє на:

- 1) Групи культурно-дозвільної орієнтації: сучасної молодіжної музики, спортивної орієнтації, технічної спрямованості та ін.
- 2) Групи альтернативного способу життя – релігійно-філософського спрямування.

3) Групи соціальної ініціативи: екологісти; охорони і захисту пам'яток історії і культури; фонди соціальної ініціативи широкого спектру дії; творчі союзи і ін.

4) Соціально-політичні групи: народні фронти і рухи; заочні соціально-політичні клуби (7, с. 17).

Більш детальну типологію пропонує К.Е. Леванов. У ній виокремлені:

- 1) Культурно-творчі, культурно-пізнавальні і дозвільні об'єднання.
- 2) Спортивно-оздоровчі та ігрові об'єднання.
- 3) Суспільно-політичні клуби й об'єднання.
- 4) Об'єднання, які виступають за охорону і відродження історико-культурних пам'яток.
- 5) Групи, які виступають за збереження національної культури.
- 6) Екологічно-самодіяльні формування.
- 7) Групи нетрадиційної релігійності.
- 8) Самодіяльні об'єднання в галузі освіти і виховання.
- 9) Групи соціальної взаємодопомоги.
- 10) Етнографічні групи і краєзнавчі об'єднання.

Недоліком обох класифікацій є те, що учнівська молодь представлена тут в маргінальному положенні. Є й інші класифікації. За характером соціальної спрямованості ряд вчених (І.Я. Полонський, В.Г. Лисовський і ін.) поділяють стихійні групи на просоціальні або соціально-позитивні; асоціальні, які стоять в стороні від основних соціальних проблем; антисоціальні – соціально негативні групи (8, с.59-60).

Ми не ставимо собі за мету дати загальну класифікацію самодіяльних об'єднань і груп, але оскільки нас цікавлять учнівські молодіжні організації і їх вплив на розвиток і становлення особистості, то вважаємо за необхідне зупинитися на тих критеріях, які дозволяють виділити їх із основної маси молодіжних організацій і окarakterизувати як відносно самостійну (автономну) частину самодіяльного руху. В якості основних таких критеріїв виступають: спрямованість інтересів та віковий склад. За спрямованістю інтересів учнівські організації можуть бути класифіковані як групи з

вираженою соціально-значущою направленістю (наприклад: "Рід", "Родина", "Шум" (шкільна учнівська молодь)) і ін. Щодо вікового складу, то всі групи можуть бути розділені на дитячі, підліткові, юнацькі, але такий поділ, на наш погляд, є умовним, оскільки в більшості учнівських організацій "чистий" вік представлений, як правило, досить рідко.

Етнопсихологічну основу всіх молодіжних організацій складають національний характер, ціннісні орієнтації, традиції, соціальний досвід, який є наслідком своєрідності соціально-політичного, економічного, етнопсихологічного і культурного розвитку. Як стверджував Л.С.Виготський, культура створює особливі форми поведінки, вона визначає діяльність психічних функцій людини (9, с. 45). В кінцевому результаті, як підкреслює С.Л. Рубінштейн, особливості поведінки, яких довго притримуються людина, не можуть рано чи пізно, не накласти свого відбитка на внутрішню будову особистості, на її темперамент (10, с. 661). В результаті попередніх етапів історичного розвитку нації її минулий досвід закріплюється не тільки в традиціях, звичках людей, але і в нормах поведінки, способі реагування на навколишню ситуацію, в діях у різних стандартних ситуаціях.

Ще зовсім недавно наявність у якомусь навчально-виховному закладі учнівської молодіжної організації на зразок "Рід" (Гвидзецька ЗОШ, Коломийського району), "Просвіта юна" (Отинійська ЗОШ), "Сокол" (Обертинська ЗОШ Тлумецького району) та ін., викликала великий інтерес. Про неї писали в газетах, показували по телебаченню, на її базі проводили різноманітні навчально-методичні семінари. Та й сама думка, що в їхній школі діє молодіжна організація спонукала учнівську молодь до соціальної активності, а дорослих (керівників) – формувати у своїх вихованців національну самосвідомість, передавати соціальний досвід та надбання попередніх поколінь.

На сьогодні ситуація дещо змінилася. З одного боку, значно зросла кількість учнівських молодіжних організацій (на даний час тільки в Івано-Франківській області налічується понад 30 різноманітних учнівських організацій: "Рід", "Родина", "Пошук", "Дов-

бушага", "Шум", "Надія", "Козачка", "Соколи", та ін.), діяльність яких ґрунтується, перш за все, на загальнолюдських принципах моралі, християнських чеснотах і конкретних суспільно-корисних справах і визначається рівнем розвиненості групових норм, цінностей, традицій, конкретними завданнями. З другого, - криза в економіці, соціальний песимізм, зневіра – далеко не повний перелік тих явищ, які значно вплинули на загальний перебіг справ: відчувши на собі весь тягар ідеологічного плюралізму, неспроможність самостійно знаходити вихід із соціальної самотності, шукати можливості власного самоствердження учнівська молодь дещо похитнулася у своїх рядах, а значні матеріальні труднощі та соціальна незахищеність змусили керівників учнівського молодіжного руху відійти від своїх вихованців, шукаючи інші засоби для свого існування.

На даному підґрунті виріла актуальна проблема пошуку тієї людини (керівника) яка б на основі системи виховного впливу (з урахуванням етнопсихологічних особливостей, конкретно-психологічних відносин, об'єктивної соціально-економічної і політичної ситуації) змогла тісніше згуртувати навколо себе учнівську молодь, вселити в їхні душі надію, формуючи з них нову генерацію української еліти.

Оскільки будь-який керований процес, який несе в собі виховні функції, передбачає співробітництво наставника (керівника) і вихованця (учня), то настав час відмовитись від традиційно вживаного терміну "взаємодія" керівників і молоді, а поставити на перший план поняття "професійної діяльності", в рамках якої і можливе виконання завдань в контексті національного виховання.

Саме в процесі професійної діяльності керівник повинен забезпечити повноцінне, довготривале функціонування молодіжного колективу тої чи іншої учнівської організації, ефективність впливу яких на кожну, окремо взятую особистість оцінюється не тільки універсально щодо забезпечення ними засвоєння і відтворення суспільних цінностей, а й тим, наскільки вони спроможні готувати підготовлене покоління до самостійної, творчої діяльності, рішення нових завдань, які адекватні сьогоденню і які не могли бути в досвіді попередніх поколінь.

Виходячи з даних міркувань перед нами постає запитання: "Якими професійними, а водночас і морально-психологічними якостями повинен володіти керівник, щоб забезпечити оптимальність і повноцінність виховної системи тої чи іншої організації? Які критерії можуть бути покладені в основу професійного відбору керівників щодо здійснення ними загального керівництва учнівськими молодіжними організаціями?"

Теоретичною засадою різноманітних методів вивчення лідерства виявляється насамперед концепція ціннісного регулювання (Р.Танненбаум, Т.Хемман), згідно з якою дії керівників спрямовані на виявлення, активізацію та формування певних ціннісних орієнтацій членів груп та об'єднань.

Регулятивна роль ціннісних орієнтацій може бути зрозумілою лише за умов послання їх з іншими елементами поведінкової структури. Оскільки система ціннісних орієнтацій глибоко пов'язана з усіма рівнями та сферами свідомості, доцільно простежити її зв'язок з конкретними потребами, мотивами, ідеалами для отримання більш повного уявлення про структуру особистості керівника учнівських молодіжних організацій, об'єднань, товариств.

Оскільки мотиваційна сфера людини розуміється не як духовне начало, не як першоджерело людської активності, а як складний регулятор людської життєдіяльності, що відображає і в своїй структурній будові, і у своєму змісті основні особливості об'єктивної діяльності, в яку включасться не тільки зовнішній світ, але і сама людина у всіх її об'єктивних характеристиках (11, с.66), то у загальному вигляді мотивацію можна визначити як процес спонукання себе та інших до діяльності для досягнення особистих цілей або цілей організації (12, с. 359).

Які ж мотиваційні конструкти визначають мотивацію професійної діяльності керівників учнівських молодіжних організацій? Перш за все, як і всім іншим живим істотам, їм властива низка основних потреб, згідно яких діяльність стає мотивованою. Потреби – це ті спонукі, згідно яких людина вступає як активно діюча істота (13, с. 521). Основною потребою в даному випадку є потреба в самоактуалізації.

Для вивчення мотивів, які спонукують керівників учнівських молодіжних організацій до професійної діяльності, скористаємося класифікаційною схемою мотиваційних чинників А.І.Зелінчинка та

А.Г.Шмелюва (1987 р.), завдяки якій можливо точно розкрити структуру індивідуальної мотивації. Шкали "ендогенної-екзогенної" мотивації та "соціально включеність – індивідуальна автономність" мотивів, які включені в класифікаційну схему, дозволяють розглядати індивідуальну мотивацію як двохмірний простір.

У відповідності з цим, керівник учнівських молодіжних організацій – це перш за все, професіонал, який у своїй діяльності контактує з унікальним об'єктом – людською особистістю. І не має значення, на який віковий контингент спрямована його діяльність в даний момент, чи це учнівські колективи, чи це дорослі (батьки, колеги по роботі тощо). У будь-якому випадку він повинен відповідати тим високим вимогам, які пред'являє до нього суспільство, довіривши йому свою молодість. Мотиваційна стратегія його професійної діяльності повинна послухувати у собі не тільки мотивацію самовдосконалення і професійного росту з постійним розширенням спектру професійних мотивів, а й мотивацію щодо моральної соціокультурної діяльності. Як зазначає М.Й.Боришевський, оперування терміном "моральна діяльність" пов'язане з інтерпретацією моральної поведінки як такої, в якій проявляється оптимальна самоактивність особистості, з поступовим зростанням рівня її свідомості, збільшення можливостей не лише регулювати свою поведінку у відповідності з суспільними нормами, але й виробляти для себе особисто певні правила, власні життєві принципи (14, с.101). Як писав С.Л.Рубінштейн, діяльність – це не лише зовнішня дія, а також позиція – стосовно людей, суспільства, котру людина всім своїм єством, що проявляється та формується у діяльності, стверджує і особливо суттєвим в мотивації діяльності є якраз її суспільний зміст – "точніше: ставлення людини до змісту, норм, прав й моралі, що виражаються в її мотивах..." (15, с. 537). Тобто керівника учнівських молодіжних організацій, об'єднань, товариств повинна характеризувати не тільки критичність мислення до власної діяльності – як одна із важливих психологічних умов глибинної свідомості, критичного аналізу і конструктивного вдосконалення своєї професійної компетентності.

Ще зовсім недавно у виховних закладах існувала думка, що високий теоретичний рівень педагога – це запорука результативності його професійної діяльності. Але реалії шкільної практики змушують стверджувати, що не завжди великий обсяг теоретичних, наукових

знань є умовою ефективності професійної діяльності. А тому існують інші чинники, які детермінують результативність дій педагога. Мова йде саме про морально-психологічну готовність до професійної діяльності.

Проблема готовності педагога до здійснення своєї професійної діяльності є надзвичайно складною і актуальною. Над її вирішенням працюють багато науковців: одні з них визначають готовність виходячи із ділових якостей спеціаліста, інші, за основу беруть метод експертних оцінок, вивчаючи при цьому знання, професійні якості та інші характеристики. Треті – пропонують шукати вихід у перетворенні навчально-виховного процесу (Л.Г. Арчажнікова, М.І. Дяченко, Р.І. Пенькова, Е.Е. Смірнова, В.О. Сластьонін та ін.).

Відповідно до даних міркувань, професіоналізм виховної діяльності – це певний рівень готовності дорослого здійснювати формування і розвиток особистості. З одного боку, професіоналізм це інтегральна якість, властивість особистості, що проявляється і формується у спілкуванні і діяльності, з іншого – це процес і результат спілкування і діяльності. Готовність у даному випадку розглядається і як сконцентрований показник професіоналізму виховної діяльності, і як здібність у досягненні вершин майстерності, і як можливість впливати на формування основ психологічної і професійної зрілості.

Що ж саме являє собою поняття “морально-психологічна готовність керівників до професійної діяльності”, які критерії забезпечать достовірність показників того чи іншого рівня готовності?

Зазначимо, дане поняття не може бути зведено до якихось окремих моральних чи психологічних якостей і властивостей особистості, які проявляються під час впливів на молодіжне середовище. Поняття морально-психологічної готовності керівників повинно інтегрувати в собі інтегральні морально-психологічні показники особистості, які діятимуть впродовж всієї професійної діяльності, тобто відображатимуть морально-професійний склад особистості керівника і його відношення до взаємодії з учнівськими молодіжними організаціями.

Співвідношення структурних компонентів готовності до професійної діяльності з сутнісними характеристиками особистості

керівника дозволяє виокремити 3 етапи його професійного становлення:

I етап – особистісний (психологічний). II етап – соціальний, III етап – ціннісно-змістовний.

На першому етапі свого становлення керівник, на основі своїх психологічних, психологічних, морально-етичних якостей та етнопсихологічних властивостей формує свій індивідуальний стиль професійної діяльності. Даний етап адекватний особливостям типу нервової системи, темпераменту, характеру, специфіці розв'язку психічних процесів, мотиваційної сфери, здібностей до педагогічної діяльності. Другий – характеризує керівника як представника соціуму, в якому він здійснює свою професійну діяльність і традиції якого підтримує. Етап відповідає соціокультурному контексту, світоглядним переконанням, морально-етичному складу, соціально-професійним якостям, рівню освіченості. На третьому етапі формується творчий потенціал, професійна етика, гуманістичні орієнтації, професійна кар'єра конкретного керівника у конкретному суспільстві, специфічному у культурно-етнічному відношенні.

Зуважимо, що змодельована постать керівника-професіонала (відповідно до етапів його професійного становлення) не є чимось сталим, інертним, його складові характеризуються динамічністю і адекватні вимогам сучасності, яка ставить підвищені вимоги до професійної діяльності. Із зміною суспільних цінностей автоматично вступатиме в дію механізм, який забезпечуватиме корективи в професіограму керівника.

Відповідно до вище висланих міркувань, морально-психологічна готовність керівника до професійної діяльності з учнівськими молодіжними організаціями визначається як складне синтезоване утворення суспільно-політичних, психолого-педагогічних і спеціальних знань, вмінь і навичок, структурні компоненти якого включають в себе мотиваційні, когнітивні, гностичні, емоційно-вольові, оцінкові, морально-етичні показники особистості, що дає змогу визначити відповідні рівні морально-психологічної готовності керівника (див. табл. 1, 2).

Високий рівень характеризується позитивним, творчим відношенням до професійної діяльності, чітким усвідомленням власного статусу і своєї ролі як провідника молодіжного руху, наявністю стійких переконань, національної самосвідомості, інтересів, потреби

у професійному самовдосконаленні, наявності педагогічних і організаторських здібностей, психолого-педагогічних знань, соціокультурного досвіду практичної роботи, високої професійної етики та психолого-педагогічного такту.

Середній рівень характеризується наявністю вище перерахованих ознак, які виражені в достатній мірі, але при цьому немає чіткого усвідомлення своєї ролі як лідера учнівського молодіжного руху, професійної позиції щодо тих завдань, які визначені статусом організації, на вирішення яких необхідно спрямовувати свою професійну активність.

Низький рівень морально-психологічної готовності керівника до професійної діяльності з учнівськими молодіжними організаціями характеризується обмеженістю професійного світогляду, відсутністю стійкого бажання працювати з дітьми, соціальною невизначеністю, безвідповідальністю, емоційною нерівноваженістю, неадекватністю професійних рішень завданням організації, відсутністю професійної етики, психолого-педагогічного такту, випадковістю у професійному виборі.

Таблиця 1

Сучасні показники морально-психологічної готовності керівників до професійної діяльності з учнівськими молодіжними організаціями, об'єднаннями, товариствами

Сучасні показники	Рівень вираження
Мотивація професійної діяльності:	3 2 1 0
- Наявність ділової мотивації (передбачає оптимізацію всіх аспектів діяльності з метою отримання позитивного ефекту від виховних впливів)	
- Наявність пошукової мотивації (спрямована на відкриття нових форм і засобів професійної діяльності, формування виховних впливів)	
- Наявність мотивації зовнішніх особисто важливих цілей (інтенсифікує використання різних передових психолого-педагогічних методів з метою власного самовдосконалення і зросту)	
Когнітивний компонент:	
- Глибина професійного світогляду (наявність структури суспільно-політичних, психолого-	

педагогічних, загальнотеоретичних, етносоціологічних знань.)

Ерудованість

- Гіперактивність професійного інтелекту

- Інстинктивний компонент:

- Наявність спеціальних професійних знань, вмій і навичок, знання етнопсихологічних особливостей особистості.

- Володіння технологічними прийомами переконливого впливу.

- Наявність досконалих психотехнологій і прийомів подолання конфліктних ситуацій, психологічних бар'єрів.

- Знання соціокультурного контексту (традиції, норми та ін.)

- Емоційно-вольовий компонент:

- Емоційна врівноваженість

- Цілеспрямованість

- Наполегливість

- Здатність відчувати задоволення від співпраці з дітьми

- Стійкість, повнота і широта проявів вольових якостей

- Оцінковий компонент:

- адекватність самооцінки особистісно-ділових якостей

- критичність у встановленні відповідності власних професійних дій та рішень завданням організації

- здатність до самоаналізу

- самокритичність

- Морально-етичний компонент:

- національна самосвідомість

- усвідомлення власного статусу і себе як лідера учнівського молодіжного руху

- наявність професійної етики, психолого-педагогічного такту

- професійна гуманність

- стійкість політичних, морально-етичних переконань.

Кожна із запропонованих ознак може характеризувати морально-психологічну готовність керівника. Виставлені відповідні бали (1, 2, 3, 0) дають можливість зробити висновок про той чи інший рівень морально-психологічної готовності керівника. Якщо більшість ознак відповідає 3 і 2 балам, то можна говорити про високий рівень, якщо більшість показників оцінюється 2- рівень визначається як середній, і якщо 1 і 0 – низький рівень морально-психологічної готовності керівника.

Таблиця 2

Сукупні показники	Рівень
3 і 2	Високий
2	Середній
1 і 0	Низький

У цілому слід визнати, що сьогодні в Україні формується і реалізується суттєво нова молодіжна політика, головним принципом якої є стимулювання молодіжної ініціативи, підтримка інноваційної діяльності молоді, молодіжних організацій, об'єднань, товариств. З'явився, формується і розвивається новий автономний інститут соціалізації – учнівські молодіжні організації, об'єднання, товариства, моральний потенціал яких створюють учнівські колективи і зокрема кожна особистість школяра з її психофізіологічними, етно-психологічними, моральними, світоглядними, активно-діяльними, емоційно-вольовими особливостями. Максимальна реалізація даного потенціалу можлива за умов функціонування відповідних механізмів становлення – діяльності, спілкування, відношення і ін., завдяки яким школярі засвоюють і переводять у внутрішній план моральні норми і ціннісні орієнтації свого найближчого оточення.

Суттєвих змін та доповнень потребує методологія наукового пошуку в усіх напрямках дослідження учнівської молоді та учнівського молодіжного середовища. Важливим є те, що методологія безпосередньо пов'язана з конкретним світоглядом, а, відтак, політичні засади суспільства в той чи інший спосіб впливають на характер загально-наукових методів дослідження учнівської молоді.

Повноцінна професійна діяльність керівника учнівських молодіжних організацій, об'єднань, товариств можлива за умов консолідації всіх інших соціальних інститутів, зокрема таких як позашкільні навчально-виховні заклади, суспільно-політичні партії, громадські об'єднання, органи виконавчої влади і ін., які б на основі кращого історичного досвіду діяльності молодіжних організацій сприяли повноцінній реалізації державної програми національного виховання.

Професійне становлення керівника учнівських молодіжних організацій проходить досить індивідуально. Відповідно до його ціннісної і мотиваційної структур, інтелектуальних та психологічних здібностей. Важливим є соціокультурні чинники становлення професіонала: відповідність освіти конкретному місцю роботи, рівень професійного оточення; підтримка чи стимулювання зі сторони колег і організацій; норми, традиції організації тощо.

Розвиток і формування високого рівня морально-психологічної готовності керівника детерміновані й іншими чинниками: відповідністю виховної політики морально-етичним засадам суспільства, наявністю чітко усвідомленої потреби займатися саме виховною діяльністю, можливістю особистісної самореалізації себе як керівника саме на чолі учнівського молодіжного руху і ін. Відповідно до того, як дані чинники будуть проявлятися у практичній діяльності керівника, наскільки його дії гуртуватимуть навколо себе молодь, сприятимуть передачі соціального досвіду та багатств духовної культури народу, його національної ментальності і на цій основі формувати з них майбутнє української нації, - тим у більшій мірі його діяльність неситиме ознаки професіоналізму.

Для тих, хто відповідає даним критеріям і бачить себе на лідерських позиціях учнівського молодіжного руху, можна запропонувати розроблені і апробовані в навчально-виховних закладах орієнтовні тематичні програми діяльності учнівських молодіжних організацій (відповідно до основних напрямків визначених Статутом організації та вікового контингенту).

1. Петровский А.В., Шпалінский В.В. Социальная психология колл-лектива: Уч. пособие. - М.: Просвещение, 1978. - 176 с.
2. Педагогика: Уч. пособие для студентов пединститутов / Под ред. Ю.К. Бабанского. - М.: Просвещение, 1988. - 479 с.
3. Краткий словарь по социологии / Под ред. Д.М. Гвишиани, Н.И. Лапина. - М.: Политиздат, 1989. - 479 с.
4. Молодіжний рух України. Довідник Ч.І.-К.: А.Л.Д., 1996. - 199 с.
5. Андреева Г.М. Социальная психология. - 2-е изд. - М.: Изд-во МГУ, 1988. - 432 с.
6. Ефремов В.Н. Идеино-политические ориентации самодельных общественных движений: Автореферат дис. канд. социолог. наук. - М., 1990. - 16 с.
7. Неформальные объединения молодежи вчера, сегодня... А завтра? - М., 1968. - 68 с.
8. Лисовский В.Т. Самодельные любительские объединения молодежи / Социологический очерк / Методическое пособие. - Л., 1988. - 129 с.
9. Виготский Л.С. Развитие высших психических функций. - М., 1960.
10. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - М., 1946. - 704 с.
11. Асеев В.Г. Проблема структуры мотивации в соц. психологии. - В сб.: Некоторые проблемы личности / Под ред. А.А. Баженова. - М., 1971.
12. Мескон М.Х., Альберт М., Хедрури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. - М.: Дело, 1992.
13. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. М., 1940.
14. Борисевський М.Й. До питання про моральну діяльність у контексті особистісного становлення // Укр. психологія: сучасний погляд. Матеріали Четвертих Костюківських читань / 25 вересня 1996/ - В 3-х томах, - К.: Вид-во ДЮК-К, 1996. - Т. I. - 431с.
15. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - М., 1946. - 704 с.

The article presents an analysis of the particularities of the autonomous institute of socialization (of schoolboys youth organization and association). The attention is paid, than the most complete realization of moral potential of schoolboys collective is possible in condition of existence of the corresponding mechanisms. Thanks to these mechanisms the schoolboys learn the moral norms and values of nearest environment and put those into the inward plan.